

۱۳۵۰۹۱۰

درسنامه

عليهم السلام

منشور نوکری اهل بیت

سلسله کتاب های تخصصی آموزش مداحی

مجید عیوضی

با اهتمام : روح اله عباسی

درسنامه

علیهم السلام

منتشور نوکری اهل بیت

گردآورنده : مجید عیوضی

ناشر : قدیم الاحسان

شمارگان : ۳۰۰۰ جلد

مؤید چاپ : اول / ۱۳۹۴

قیمت : ۱۳۰۰۰ تومان

سرشناسیه : عیدضی لوسکانی، مجید، ۱۳۵۶ -

عنوان و نام پدیدآور : درسنامه منشور نوکری اهل بیت علیه السلام

/ مجید عیوضی، با اهتمام روح الله عباسی

مشخصات نشر : تهران: قدیم الاحسان، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری : ۲۸۸ ص.

فروست : سلسله کتابهای تخصصی آموزش - دینی

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۷۰-۱۶-۸

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه

موضوع : مدیحه سرایی اهل بیت (ع) - راهنمای آموزشی

موضوع : مداحان - اخلاق حرفه ای

شناسه افزوده : عباسی، روح الله، ۱۳۵۷ -

رده بندی کنگره : BP۲۶۱/۸/ع۹د۴ ۱۳۹۳

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۵۷

شماره کتابشناسی ملی : ۳۷۲۸۹۹۳

مرکز پخش ۱/ انتشارات قدیم الاحسان

تهران/ میدان قیام/ بلوار قیام/ نبش خیابان مشهدی رحیم/ پ ۴۳ : تلفن : ۳۳۵۴۶۶۳۱

مرکز پخش ۲/ انتشارات آرام دل

تهران/ میدان انقلاب/ خ کارگر جنوبی/ خ شهدای ژاندارمری/ پاسان ناشران کوثر : تلفن : ۶۶۹۷۱۶۹۷

فهرست مطالب

کلام موسسه	۱۹
سخن ناشر	۲۷
مقدمه مولف	۳۱

درس اول: درخواست رزق توفیق طاعت / ۳۳

دعای شریف امام زمان (عج)	۳۵
شناخت نامه دعای شریف امام زمان	۳۷
آموزه‌های دعای شریف امام زمان (عج)	۳۸
پایه‌ها و ابزارهای بندگی	۴۱
تفاوت طاعت با عبادت	۴۲
ضرورت‌ها و اقسام طاعت	۴۲
آثار و برکات طاعت الهی	۴۳
أ) آزادگی	۴۳
ب) بصیرت در انتخاب مجالس	۴۳
پ) شناخت وسوسه‌های شیطان	۴۴
ت) شناخت دوست و دشمن	۴۴
ولایت، امتداد طاعت الهی	۴۴

درس دوم: درخواست روزی دوری از گناه و درستی نهاد (نیت) / ۴۷

اولویت دوری از گناه به ترک گناه	۴۹
ضرورت اصلاح و خودسازی نوکر اهلیت (عج)	۵۰
وظیفه شناسی گامی در راه خودسازی	۵۱

- توجه به خطوط قرمز الهی دوری از گناه ۵۱
- ارکان نیت صادق ۵۳
- معنای نیت صادق ۵۳
- تأثیر نیت صادق در نوکری ۵۴
- تأثیر نیت صادق در رفتار و گفتار ۵۴
- آثار صدق در نوکری ۵۵

درس سوم: شناخت محرمات / ۵۹

- معنی و حدود عرفان الحرمة ۶۱
- اثرات شناخت حدود الهی ۶۱
- شناخت محرمات، گام اول رعایت حدود الهی ۶۲
- حدود خاص نوکری ۶۳
۱. عدم سبقت و رقابت در مداحی ۶۳
۲. امر به معروف و نهی از منکر ۶۴
۳. رعایت حدود عصمت و عزت اهلیت علیه السلام در خواندن مراثی ۶۵
۴. وهن در نوکری ۶۵
۵. حرمت شکنی عزاداران و مجالس عزاداری ۶۶

درس چهارم: درخواست روزی گرامی داشتن به واسطه هدایت و استقامت / ۶۹

- استقامت در راه حق ثمره هدایت الهی ۷۱
- انواع هدایت ۷۳
- اول: هدایت عام ۷۳
- دوم: هدایت خاص ۷۳
- نشر فرهنگ استقامت در مسیر نوکری ۷۴
- نقش محبت حسینی در هدایت ۷۵
- حضرت رقیه علیها السلام یکی از مظاهر صبر و استقامت ۷۶

درس پنجم: درخواست روزی حفظ زبان به وسیله صواب و حکمت / ۷۹

جایگاه زبان در مداحی	۸۱
ضرورت و جایگاه موعظه در مداحی	۸۲
سخن نیکو از منظر قرآن	۸۲
آثار صدق در نیت و زبان ستایشگر	۸۳
معنی و مصادیق سخن صواب	۸۳
جایگاه و مصادیق سخن صواب و حکیمانه در ستایشگری	۸۴
معنی حکمت و ویژگی های انسان حکیم	۸۴
راه های کسب صواب و حکمت	۸۵
أ) مراقبه ی اعمال	۸۵
ب) مراقبه ی در گفتار	۸۶
زبان کذب	۸۷
اثرات پرهیز زبان به وسیله گفتن صواب و حکمت	۸۸
أ) حفظ زبان	۸۸
ب) جاری شدن روضه های حکیمانه	۸۸
پ) برائت حکیمانه	۸۹
راهکار ابراز برائت	۹۰
تقوای در کلام	۹۱

درس ششم: درخواست روزی قلبی سرشار از علم و معرفت / ۹۵

نقش علم و معرفت در نوکری بهتر	۹۷
ضرورت همراهی علم با معرفت	۹۸
بصیرت، ثمره ی علم و معرفت	۹۹
علم و معرفت حقیقی	۱۰۰
علوم مورد نیاز مداحان	۱۰۰
۱. علم تاریخ و مقتل	۱۰۰
۲. علم مجلس شناسی	۱۰۱

۳. علم مصیبت خوانی ۱۰۱
۴. علوم قرآنی ۱۰۲
- آفات مداحان بی علم و معرفت ۱۰۴
- حلم، ریشه علم ۱۰۴
- آسیب‌ها و آفات علم و معرفت ۱۰۵
۱. غفلت ۱۰۵
۲. لقمه حرام و شبهه ناک ۱۰۵
۳. خودپرستی ۱۰۵
۴. پیروی از هوای نفس ۱۰۶
۵. تکبر ۱۰۶
۶. مستمسک قرار دادن دین برای دنیا ۱۰۷

درس هفتم: درخواست روزی پاکی درون از لقمه‌ی حرام و شبهه‌ناک / ۱۱۱

- آثار لقمه حرام ۱۱۳
- أ) قطع ارتباط معنوی با خدا و اهلیت علیه السلام ۱۱۳
- ب) از بین رفتن سوز و تأثیرگذاری در مداحی ۱۱۳
- پ) سلب توفیق شدن از معنویات ۱۱۴
- ت) ایستادن در برابر امام و ولی ۱۱۴
- ج) مقبول واقع نشدن نماز ۱۱۴
- د) سنگدلی و قساوت قلب ۱۱۵
- ذ) نفرین فرشتگان ۱۱۵
- ر) عذاب در برابر ثواب ۱۱۶
- ز) محرومیت از دوستی امیرالمؤمنین علی علیه السلام ۱۱۶
- ش) عدم ورود به بهشت ۱۱۶
- ضرورت و تأثیر پاکی از حرام و شبهه‌ناک در مداحی ۱۱۷
- راهکارهای کاستن اثر لقمه حرام ۱۱۷
- أ) چهل روز حلال‌خوری ۱۱۷

۱۱۷.....	(ب) بیداری در سحر
۱۱۸.....	آثار لقمه حلال

درس هشتم: درخواست روزی پرهیز از ظلم، دزدی، ناپاکی و خیانت / ۱۲۱

۱۲۳.....	درخواست پرهیز از ظلم و دزدی
۱۲۳.....	معنی پرهیز از ظلم
۱۲۳.....	امکان ظلم در مداحی
۱۲۴.....	نکوهش ظلم در زیارات و ادعیه اهلبیت علیهم السلام
۱۲۵.....	انواع ظلم در نوکری اهلبیت علیهم السلام
۱۲۵.....	۱. ظلم به مستمع
۱۲۶.....	۲. ظلم به مجلس اهلبیت علیهم السلام
۱۲۷.....	۳. ظلم به اهلبیت علیهم السلام
۱۲۷.....	ظلم پیش از سرقت
۱۲۸.....	مصادیق سرقت در نوکری اهلبیت علیهم السلام
۱۲۹.....	غاصبین حق اهلبیت علیهم السلام
۱۳۱.....	بازداشت چشم‌ها از ناپاکی و خیانت
۱۳۱.....	لزوم تدبیر برای حفظ چشم از خیانت
۱۳۱.....	خیانت چشم مقدمه‌ای برای خیانت‌های دیگر
۱۳۲.....	حفظ چشم، موجب کسب بصیرت دل
۱۳۴.....	فجور و خیانت در دایره نوکری
۱۳۴.....	کوری باطن
۱۳۵.....	تأثیرات فجور و خیانت
۱۳۵.....	چشم حقیقت بین

درس نهم: درخواست روزی پرهیز از شنیدن سخن بیهوده و غیبت / ۱۳۹

۱۴۱.....	لغو و غیبت از جمله ردائل زبان
۱۴۲.....	گوش دروازه حکمت

۱۴۲	عامل لغو و غیبت
۱۴۳	زمینه‌ساز غیبت
۱۴۳	مصادیق لغو در نوکری
۱۴۳	۱. موسیقی
۱۴۳	۲. پر حرفی
۱۴۴	۳. رفاقت و همنشینی‌های بی‌هدف
۱۴۴	ایستادگی پای حرف حق

درس دهم: درخواست عطای زهد و نصیحت به علما / ۱۴۲

۱۴۹	معنای تَفَضُّل
۱۵۰	مفهوم زهد
۱۵۰	ضرورت زهد و نصیحت برای علما
۱۵۲	ضرورت ارتباط با علمای اهل زهد و نصیحت
۱۵۲	تفضُّل در مداحی
۱۵۲	رابطه علم بامداحی
۱۵۳	تأثیر زهد در مداحی
۱۵۳	مصادیق زهد در مداحی
۱۵۳	۱. پذیرفتن یک مجلس از میان مجالس متعدد
۱۵۴	۲. رعایت مسائل مالی
۱۵۵	۳. میدان دادن به دیگران
۱۵۵	۴. گزیده‌خوانی
۱۵۵	آثار فقدان زهد در نوکری
۱۵۶	تفسیر غلط از زهد
۱۵۶	نتیجه زهد در نوکری
۱۵۷	رابطه‌ی زهد و خیرخواهی
۱۵۷	مداح و خیرخواهی
۱۵۸	مصادیق حُسن عمل در نوکری

۱۵۸.....	۱. عمل به واجبات و ترک محرمات
۱۵۸.....	۲. یاد اهل بیت (علیهم السلام) در رفتارهای فردی
۱۵۸.....	۳. تلاش بیشتر در انجام مستحبات
۱۵۸.....	آثار حسن عمل در نوکری
۱۵۸.....	۱. شوق به مناجات
۱۵۹.....	۲. اثرگذاری کلام
۱۵۹.....	زهد و خیرخواهی مداح در خانواده
۱۶۰.....	آسیب نگاه شغل مآبانه به مداحی

درس یازدهم: درخواست عطای جهد و رغبت به دانش پژوهان / ۱۶۳

۱۶۵.....	راهکار تعلیم به وسیله نوکری
۱۶۵.....	معرفت، زمینه جهد و رغبت
۱۶۶.....	راهکارها و ابزارهای کسب معرفت
۱۶۶.....	۱. قرار گرفتن در جایگاه متعلم
۱۶۷.....	۲. کوشش و رغبت
۱۶۷.....	۳. خضوع و خشوع
۱۶۸.....	۴. شاگردی استاد خیرخواه و اهل زهد
۱۶۹.....	۵. تقویت معنویت در مداحی
۱۷۰.....	آثار شب زنده داری در تقویت معنوی
۱۷۰.....	شب زنده داری، کانال فیض الهی
۱۷۰.....	فقدان شب زنده داری، عامل خسران و حسرت
۱۷۰.....	گروه های نیمه شب، پستوانه معنوی مداح

درس دوازدهم: درخواست عطای پیروی و موعظه پذیری به مستمعین / ۱۷۵

۱۷۷.....	آداب و شرایط مستمع
۱۷۷.....	۱. رعایت پیش نیازهای عزاداری صحیح
۱۷۷.....	۲. پندآموزی

۳. فراگیری و انس با قرآن ۱۷۸
۴. نماز اول وقت و رعایت حلال و حرام ۱۷۸
- تعریف تبعیت در نوکری ۱۷۸
- تبعیت صحیح مستمع ۱۷۸
- تبعیت غلط مستمع ۱۷۹
- علل تبعیت صحیح و غلط مستمع ۱۷۹
۱. مداح ۱۷۹
۲. واعظ ۱۸۰
- ویژگی های واعظ هدایتگر ۱۸۱
۱. زهد و خیرخواهی ۱۸۱
۲. اشتغال به دعا و ذکر ۱۸۱
- مسئولیت مداح در قبال مستمع ۱۸۱
- موعظه پذیری و حضور مداح در پای منبر و عظم ۱۸۲
- درس سیزدهم: درخواست عطای شفا و راحتی برای بیماران و مهر و رحمت برای درگذشتگان / ۱۸۵
- طرح درخواست های اجتماعی ۱۸۷
- وظایف نوکران در قبال بیماران ۱۸۷
۱. دعا برای شفای بیماران جسمی و روحی ۱۸۷
۲. خیرخواهی برای بیماران ۱۸۸
- استجاب دعای نوکر اهلیت علیه السلام در حق بیماران ۱۸۸
- شیوه دعای نوکران اهلیت علیه السلام ۱۸۹
- انواع بیماری های اخلاقی نوکران اهلیت علیه السلام ۱۸۹
- یادآوری مصائب اهلیت در دیدار از بیماران ۱۹۰
- لزوم توجه مداح به بیماری دیگران ۱۹۰
- عدم پیروی اهلیت علیه السلام عامل مرگ روحی نوکر ۱۹۳
- وظیفه مداح در برخورد با افراد مرده دل ۱۹۳
- علل دل مردگی ۱۹۴

۱۹۴.....	۱. همنشین با انسان‌های پست، ثروتمندان و گفتگو با زنان
۱۹۴.....	۲. کم شدن ورع.....
۱۹۴.....	۳. جنایت و گناهان بزرگ.....
۱۹۵.....	۴. ترک نهی از منکر.....
۱۹۵.....	۵. جهل.....
۱۹۵.....	علل زنده‌دلی.....
۱۹۵.....	۱. موعظه.....
۱۹۵.....	۲. تفکر.....
۱۹۵.....	۳. معاشرت با اهل فضیلت.....
۱۹۶.....	۴. مجالس ذکر علوم و فضائل اهلیت علیه السلام
درس چهاردهم: عطای روزی متانت و آرامش به سالمندان و توبه و بازگشت به جوانان / ۱۹۹	
۲۰۱.....	احترام به سالمندان.....
۲۰۱.....	ضرورت احترام به سالمندان.....
۲۰۳.....	گروه‌های سالمند.....
۲۰۳.....	۱. وعاظ و علمای پیر و میانسال.....
۲۰۳.....	۲. مداحان و خادمان سالمند (پیرغلامان).....
۲۰۵.....	۳. پدران و مادران سالمند.....
۲۰۵.....	۴. مستمعین سالمند.....
۲۰۷.....	جوانان مهمترین مستمعین مورد آسیب مجالس.....
۲۰۷.....	توبه و انابه راهکار مصونیت جوانان.....
۲۰۸.....	نقش مادحین در ایجاد حال توبه و انابه در جوانان.....
۲۰۸.....	احادیثی درباره جوانان.....
۲۰۹.....	معنای توبه و انابه.....
۲۰۹.....	راهکار ایجاد حال انابه و توبه.....
۲۱۰.....	گریستن و خندیدن حقیقی.....

درس پانزدهم: درخواست عطای حیا و عفت به زنان / ۲۱۳

۲۱۵.....	معنی حیا و عفت.....
۲۱۶.....	ضرورت حیا برای نوکران.....
۲۱۶.....	جایگاه «حیاء» در احادیث.....
۲۱۶.....	تأکید بر حیاء و عفت زنان.....
۲۱۷.....	اقسام حیاء.....
۲۱۷.....	مصادیق و جلوه‌های حیاء در مداحی.....
۲۱۸.....	۱. حیاء از اهلیت ﷺ.....
۲۱۸.....	۲. حیاء و عفت در بیان روضه.....
۲۱۹.....	روضه مکشوف بادر نظر گرفتن مجلس شناسی.....
۲۲۰.....	۳. رعایت حیاء و عفت در مجالس.....

درس شانزدهم: درخواست عطای تواضع و گشاده دستی برای اغنیاء و صبر و قناعت برای فقرا / ۲۲۳

۲۲۵.....	ضرورت تواضع و سعی صدر در اغنیاء.....
۲۲۵.....	معاشرت و همنشینی با اغنیاء.....
۲۲۶.....	مذمت همنشینی با اغنیاء در آیینه روایات.....
۲۲۷.....	جایگاه تواضع.....
۲۲۷.....	حضرت خدیجه رضی الله عنها ثروتمند متواضع.....
۲۲۸.....	قارون، ثروتمندی متکبر.....
۲۲۸.....	غناى در نوکری اهلیت ﷺ.....
۲۲۸.....	۱. غناى مادی.....
۲۲۹.....	۲. غناى معنوی.....
۲۲۹.....	غناى کاذب.....
۲۲۹.....	وظیفه ما در برابر اغنیاء و ثروتمندان.....
۲۳۱.....	صبر و قناعت عامل دینداری فقرا.....
۲۳۱.....	«فقر» در قرآن و احادیث.....
۲۳۲.....	انواع فقر.....

۲۳۲		ا) فقر مادی
۲۳۲		چاره فقر مادی
۲۳۳		دعاهایی جهت رفع «فقر مادی»
۲۳۳		ب) فقر علمی و معرفتی
۲۳۳		ج) فقر اخلاقی
۲۳۳		مصادیقی از فقرهای ناپسند در مداحی
۲۳۴		فقر پسندیده در مداحی
۲۳۴		رفتار مداحان در برابر فقرا
۲۳۴		قناعت
۲۳۵		برخی از نتایج قناعت
۲۳۵		۱. حیات طیبه
۲۳۵		۲. رضایت خداوند
۲۳۶		۳. موجب عزت انسان
۲۳۶		۴. سبکی حساب در روز قیامت
۲۳۶		۵. بی‌نیازی از مردم
۲۳۶		۶. ثروت بی‌پایان
۲۳۶		۷. رسیدن به رضایت و شکر عملی
۲۳۶		قناعت در مداحی
۲۳۸		برداشت‌های اشتباه از قناعت

درس هفدهم: درخواست یاری و پیروزی رزمندگان اسلام و صبر و آسایش اسرا / ۲۴۱

۲۴۳		معنی غزاة و نصر
۲۴۳		برخی فضیلت‌های رزمندگان اسلام
۲۴۴		وظایف مداحان در قبال رزمندگان اسلام
۲۴۴		دعا برای مرزداران
۲۴۵		وظیفه مداحان نسبت به خامین هیئات
۲۴۵		مداح، رزمنده جبهه فرهنگی

۲۴۶	مذمت بی تفاوتی برخی مداحان.....
۲۴۹	اسارت، حقیقت دنیا.....
۲۴۹	اسارت در آینه روایات.....
۲۵۰	انواع بندهای اسارت از منظر قرآن.....
۲۵۰	اسارت از منظر ادعیه.....
۲۵۱	انواع اسیران در مجلس اهلیت.....
۲۵۱	۱. اسارت مداح.....
۲۵۱	۲. اسارت مستمع.....
۲۵۲	راحتی و آسایش از منظر روایات.....
۲۵۲	تفاوت خلاصی و راحتی.....
۲۵۳	راه خلاصی از برخی بندها.....

درس هجدهم: درخواست عدل و مهریانی برای أمراء و انصاف و نیکویی رفتار برای رعیت / ۲۵۷

۲۵۹	جایگاه مدیریتی و امیری مداح در مجالس نوکری.....
۲۶۰	معنای عدل و شفقت.....
۲۶۱	حقوق متقابل مردم و رهبری در نهج البلاغه.....
۲۶۱	عدل و شفقت در مداحی.....
۲۶۳	ضرورت انصاف و حسن سیره در رعیت.....
۲۶۴	رعیت اهلیت.....
۲۶۵	نشانه انصاف.....
۲۶۵	رعایت انصاف در مجالس اهلیت.....
۲۶۶	سیره حسنه.....
۲۶۶	آسیب‌های فقدان حسن سیره در مداحان.....
۲۶۷	انصاف و حسن سیره مکمل یکدیگر.....

درس نوزدهم: درخواست مبارک گرداندن برای حجاج و زوآر به وسیله زاد و توشه و ادای آن..... ۲۷۱

۲۷۳	دلیل بکارگیری «بارک».....
-----	---------------------------

۲۷۴	 علت محرومیت عده‌ای از برکات مجالس اهل بیت (علیهم السلام)
۲۷۴	 برکات مجالس اهل بیت (علیهم السلام)
۲۷۵	 روزی خواران خوان امام حسین (علیه السلام)
۲۷۶	 نقش تبلیغی حُجَّاج و زوَّار
۲۷۶	 زاد و نفقه
۲۷۷	 زاد و نفقه معنوی
۲۷۷	 بهترین توشه آخروی
۲۷۸	 وظایف مداحان نسبت به حُجَّاج و زوَّار
۲۷۹	 مداحی در مراسم ولیمه حُجَّاج و زوَّار
۲۷۹	 حقیقت حج
۲۸۱	 جرعه بیداری اسلامی در حج
۲۸۲	 فضل و رحمت الهی
۲۸۵	 فهرست منابع

کلام موسسه

السلام علیکم یا اهل بیت النبوه

«اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له کما شهد الله لنفسه وشهدت له ملائکته واولوا العلم من خلقه لا اله الا هو العزيز الحکیم واشهد ان محمدا عبده المتعجب ورسوله المرتضی ارسله بالهدی و دین الحق لیظهره علی الدین کله».

سپاس و ستایش خداوندی را که محبت محمد و آل محمد علیهم السلام را در دلهای ما قرار داد و بر ما منت گذاشت تا با نور ولایتشان در راه آرمان‌های الهی با قدم صدق طی طریق نماییم. همانانی که حضرت باری تعالی از زبان رسولش می‌فرماید:

«بگو ای رسول، در قبال این هدایت اجر و پاداشی از شما نمی‌خواهم الا محبت و مودت به اهل بیتم را».^۱

همان‌طور که می‌دانیم؛ برگزاری مجالس مدح و منقبت‌خوانی اهل بیت علیهم السلام در قالب عزاداری یا مولودی، از مصادیق ابراز این مودت بوده و هر جا صاحب ذوقی، الطاف رنوفانه این خانواده را دیده؛ مجذوب محبت آنان شده و با زبان ستایش، محرم رازشان گردیده، چه "کمیت‌ها" و "دعبل‌ها" که عمری، دار خویش را بر دوش کشیده و نقد جان را بر سر بازار دوست از کف داده‌اند.

این شجره طوبی، درختی است که ریشه در خون اولیا الهی داشته و در معرض تندبادهای سوزان، از جا در نخواهد آمد. و در سایه سار آن، تمام گلبوته‌های عشق و اندیشه به بار نشسته و در چمن محبت به این خاندان، گل خواهد کرد.

۱. شوری (۴۲)، آیه ۲۳.

بدون تردید شهادت امام حسین (علیه السلام) فصل جدیدی را در این باب باز نمود. همان کسی که هنگام تولد، همگان بر او گریستند و زمینه‌های عزاداری بر ایشان از همان روز اول شروع شد و با شهادت آن حضرت به اوج خود رسید. آن هم شهادتی با جانسوزترین حالت که در زیارت مقدس عاشورا می‌خوانیم: «أَعْظَمَ رَزِيئَتَهَا فِي الْإِسْلَامِ وَفِي جَمِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ» مصیبتی که همانند آن در اسلام نبوده و در میان آسمان‌ها و زمین مثل و مانند آن به وقوع نخواهد پیوست.

عزاداری برای امام حسین (علیه السلام) موج فزاینده‌ای از شور و شعور را در دل‌ها به پا می‌کند و مکتب عاشورا همواره احیاگر خط سرخ شهادت بوده و خواهد بود و نیز ریختن اشک ماتم بر مصائب کربلا و ایجاد روح خودسازی؛ انسان را تا همیشه تاریخ، با مفاهیم و معارف دیگر عاشورا همچون: توحید محوری، ظلم ستیزی، ولایت مداری، دوری از غفلت و... آشنا می‌کند چون بنا به فرمایش رسول مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) «ان لقتل الحسين حراة فی قلوب المومنین لا تبرأ ابدا»^۱.

«شهادت امام حسین (علیه السلام) در دل‌های افراد با ایمان آتش و حرارتی ایجاد می‌کند که هرگز خاموش نخواهد شد».

و اینک هزار و چهارصد سال است که هر روشن ضمیری از هر کیش و مرام، غمزه این هتک حرمت به حرم رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) و دل خون از فاجعه کربلا است. آری سال‌ها می‌گذرد و بر سرخی آتش این اندوه افزوده می‌گردد تا به دست باقیمانده این انوار مقدس، خاموش گردد.

از جمله کسانی که همواره بر تجلی هرچه باشکوه‌تر این مشعل هدایت نقش مهمی داشته‌اند مداحان و ستایشگران اهل بیت عصمت و طهارت بوده‌اند. مداح اهل بیت (علیهم السلام) همان زبان گویایی است که به ستایش بهترین خاندان و رسوایی دشمنان زبون آنها پرداخته و چون پروانه، گرد این چهارده نور واحد گشته و با پر و بالی سوخته خود را قربانی راه آن عزیزان ساخته است.

۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۳۱۸.

ستایشگری آل رسول ﷺ از دیرباز مورد توجه و عنایت شیفتگان خاندان عصمت و طهارت قرار داشته و از نخستین سال‌های ظهور اسلام، کار خود را آغاز نموده، و تاکنون بر قوام آن افزوده شده است.

این امانت شریف، ارثی فاطمی و عبرتی عاشورایی است، مانده از خون پیشوایان شهید و بازماندگان حوادث تلخ و غمبار تقویم شیعه، که بر دوش سالکان راهش از «وجعلنی من خیار موالیکم» یاد می‌شود، یعنی آنانی که در پی آثار اهل بیت رفتند و از «ممن یقتص آثارکم» شدند.

آری موالیان اهل بیت ﷺ این فرهنگ را از میان امواج بلا گذرانده و سینه به سینه آن را به نسل‌های بعد سپرده‌اند. آیینی امانتی که مادحین آل الله، با خون خود آن را به ثمر رسانیده و حفظ و حراست کرده‌اند تا امروز بدون نقص به دست ما برسد و این همان است که لسان الغیب، حافظ شیرازی، می‌فرماید:

آسمان بار امانت نتوانست کشید قسره کار به نام من دیوانه زدند
حضرت صادق ﷺ درباره این ستایشگران نور فرموده‌اند:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي النَّاسِ مَنْ يَقْدِرُ إِلَيْنَا وَيُخَدِّعُنَا وَيُرْمِي لَنَا...»^۱

«حمد و سپاس خدایی را که در میان مردم کسانی را قرار داد تا به سوی ما سفر کرده، ما را مدح نموده و برای ما مرثیه‌خوانی کنند».

همچنین حضرت رضا ﷺ به‌دعبل خزاعی فرمودند: «مَرَحَبًا بِمَادِحِنَا وَمُحَنِّنَا وَنَاصِرِنَا بَيِّدَةٍ وَلِسَانِهِ».

«آفرین بر مدح‌کننده و دوستدار و یار ما با دست و زبانش».^۲

علمای ربانی هم در پیروی از ائمه معصومین ﷺ با تجلیل و احترامی خاص با این قشر تعامل داشته‌اند؛ چنان که امام خمینی ﷲ درباره اهمیت روضه‌خوانی فرموده‌اند:

۱. بحار الأنوار، ج ۱۰۱، ص ۷۴ به نقل از کامل الزیارات.

۲. بحار الأنوار، ج ۴۹، ص ۲۱۸ و ۲۳۷.

«در آخر منبر روضه را بخوانند و زیاد بخوانند؛ دو کلمه نباشد. همان طوری که در سابق عمل می شد، روضه خوانی بشود، مرثیه گفته بشود، شعر و نثر در فضایل اهل بیت و در مصائب آنها گفته بشود تا این مردم مهیا باشند؛ در صحنه باشند...»^۱

رهبر عظیم الشان، حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای نیز همواره به مسئله ستایشگری و مداحی اهل بیت (علیهم السلام) دقت نظر داشته‌اند چنان که در یکی از دیدارها (۱۳۹۱/۰۲/۲۳) با مداحان، که هر سال در روز میلاد حضرت زهرا (علیها السلام) انجام می شود فرمودند:

«...وقتی انسان نوری را، زیبایی‌ای را مدح و ستایش می کند، در واقع خود را مدح می کند؛ زیرا ثابت می کند که زیبایی شناس است؛ ثابت می کند که چشمش می بیند، می فهمد، درک می کند. علاوه بر این، پراکندن این فضائل و معنویات در بین مردم، کمک به تربیت انسانهاست. انسانها با شناخت الگوها، با یاری گرفتن از پیروی الگوهاست که می توانند به درجات عالی و مقامات برتر دست پیدا کنند. اگر در این راه حرکت کنید، کار بزرگی کردید... آن چیزهایی را بگویید که می تواند مستمع شما را به پیمودن راهی که آن بزرگوار (حضرت زهرا (علیها السلام)) رفت، تشجیع کند، تشویق کند. اینها فکر لازم دارد، آموزش لازم دارد؛ کار، آسان نیست».

همچنین معظم له در باره خصوصیات مداحان اهل بیت (علیهم السلام) فرموده‌اند:

«اول اینکه عاطفه را نسبت به حسین بن علی و خاندان پیغمبر (علیهم السلام) بیشتر کند و علقه و رابطه و پیوند عاطفی را مستحکم تر کند. دوم این که نسبت به حادثه عاشورا یک دید روشن و واضحی به مستمع بدهد. و سوم اینکه نسبت به معارف دین، هم ایجاد معرفت و هم ایجاد ایمان بکند.

نقش هنر، نقش شعر، نقش ادبیات، نقش حضور در میدان‌های عملی در پرورش این روح ایمانی، نقشی است که بسیار بسیار کارساز و مؤثر است. شما جای مداح و ذاکر اهل بیت را اینجا ببینید؛ نقش ایمان آفرین، نقش فرهنگ ساز، نقش مستحکم کننده‌ی پیوند

۱. صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۳۳۲.

قلبی بین پیروان و بین آن محبوبان؛ یک چنین نقشی است. این نقش، بسیار نقش مهمی است».

همانطور که بیان شد می‌توانیم بگوییم؛ ستایشگری آل رسول ﷺ سبب افزایش محبت و ارادت به خاندان عصمت و طهارت شده و در کمال طلبی و نیز ایجاد روحیه شهادت طلبی مؤثر خواهد بود. چه بسا هنوز خاطره رشادت‌ها و جانفشانی‌های هشت سال دفاع مقدس در ذهن‌های ما باقی است و بر این باوریم که همه این درس‌ها در مکتب عشق و وفاداری به اهل بیت ﷺ آموخته شده است و عشق به اباعبدالله ﷺ این روحیه قوی را در آبیاری نمودن درخت انقلاب به وجود آورده و قدرت سینه سپر کردن در مقابل دشمن متجاوز تا دندان مسلح را به رزمندگان و ایثارگران ما بخشیده بود.

حقانیت و ریشه‌دار بودن فرهنگ عاشورا چنان قوتی در لوح سینه بسیجیان و سلحشوران دفاع مقدس متجلی کرده بود که از هر کدام آنها لشگری ساخته و در احیای ارزش‌های اسلامی و زنده نگه داشتن اسلام ناب محمدی ﷺ والاترین نقش را ایفا نمود. چنان که امام خمینی ﷺ نیز فرمودند:

«همین عزاداری‌هاست که این نهضت را پیش برده اگر سیدالشهدا نبود این نهضت را کسی پیش نمی‌برد».

امام راحل در بعد سیاسی عاشورا نیز فرموده‌اند: «زنده نگه داشتن عاشورا یک مسئله بسیار مهم سیاسی عبادی است. عزاداری کردن برای شهیدی که همه چیز را در راه اسلام داده است یک مسئله سیاسی است. یک مسئله‌ای است که در پیشبرد انقلاب اثر بسزا دارد. ما از این اجتماعات استفاده می‌کنیم فکر نکنید که این‌ها یک مسئله سطحی بوده است که می‌خواستند جمع بشوند و گریه کنند، خیر. ما ملت گریه سیاسی هستیم. ما ملتی هستیم که با همین اشک‌ها سیل جریان می‌دهیم و سدهایی که در مقابل اسلام ایستاده است را خرد می‌کنیم».

با این اوصاف می‌توان گفت ستایشگری و مدح اهل بیت (علیهم السلام) از دیرباز در فرهنگ شیعه ریشه داشته و از همان سال‌های آغازین پیدایش اسلام، کار خود را شروع نموده است که تاریخ به خوبی نمایان‌گر این مسئله می‌باشد و به عنوان یک رسالت تاریخی نسل به نسل تکرار گشته و به دست ما رسیده است.

به جرئت می‌توان گفت که یکی از شالوده‌های اصلی شعر شیعی، ستایشگری این خاندان بوده و می‌باشد که با مشاهده چند صفحه از تاریخ اسلام، پی به منزلت و ریشه‌دار بودن آن در ادبیات دینی، برده می‌شود.

سنگینی بار امانت این برهه از تاریخ که بر دوش هر انسان صاحب ذوق و سلیم النفسی قرار گرفته، دغدغه جمعی از خادمان و نوکران اهل بیت (علیهم السلام) در موسسه فرهنگی قدیم الاحسان بوده است که در قالب مجموعه ذاکرین حسین جان (علیه السلام) بیش از دو دهه زیر نظر حکیمانه مداح و ذاکر آل الله استاد حاج منصور ارضی زیدعزه اداره می‌شود.

این دغدغه شریف، اهالی موسسه را بر آن داشت تا با همکاری بزرگان این عرصه قدم در راه تعلیم و تربیت مداحان و شاعران آیینی کشور بزنند و با تقویت مقوله پژوهش و تشکیل کلاس‌های تخصصی آموزش مداحی به جذب و پرورش استعداد های خلاق و جوان در عرصه‌های مختلف نوکری اهل بیت (علیهم السلام) از جمله: ذاکری و مرثیه‌خوانی، شاعری، تالیف کتب، پژوهشگری، سبک‌سازی، امور رسانه‌ای و... بپردازد.

بی‌گمان یکی از ضروریات این نظام آموزشی، تالیف و تدوین کتاب‌های پرمحتوا و متقن آموزشی بوده است. که باید در راستای اهداف و برنامه‌های آموزش مداحی اهل بیت (علیهم السلام) قرار می‌گرفت و جبران نبود منابع را در این مباحث می‌نمود.

به همین دلیل واحد پژوهش موسسه قدیم الاحسان بر آن شد تا با همت و نظر بزرگان عرصه تحقیق و پژوهش، صاحب‌نظران حوزوی و دانشگاهی متخصص در این امر و ارادت جمعی از اهالی قلم به تالیف کتب ستایشگری بپردازد که این نوشتار نورانی، شمع راهی باشد برای تمام کسانی که دل در گرو محبت و ارادت به آل الله داشته و به امر عظیم و خطیر مداحی اهل بیت (علیهم السلام) رو می‌آورند.

خدا را سپاسگزاریم که این امر با عنایت حضرتش و مدد چهارده معصوم علیهم السلام محقق شد.

و سخن آخر اینکه:

آنچه در این مجموعه آمده؛ دغدغه ناشی از احساس مسئولیت دینی، جهادی و انقلابی بوده که برای دانش‌افزایی در علوم معرفتی و مهارتی مداحی مورد نیاز است و در عین حال امید است پاسخ‌گوی شبهات نو ظهور در مجالس و نیز پیشگیری‌کننده از رفتارها، گفتارها و نیز نوشتارهای انحرافی باشد.

در پایان قدردانی و تشکر ما سزاوار همه بزرگوارانی است که ما هرچه داریم به برکت نفس قدسی و موی سپید آنهاست که در این آستان، عمری جبین خدمت ساییده‌اند، و «وجیها بالحسین علیه السلام» شده‌اند.

آری از همه پیرغلامان و نوکران آستان حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام حلالیت طلبیده و درخواست عفو می‌نماییم که این قلم ناتوان، شایستگی جولان در محضر این عزیزان را ندارد. همچنین دل خوش از آن مستیم که اشتباه‌ها و قصور این شاگردان کوچک خود را در این مجال، با نظر اغماض نگریسته و در این عرصه، همواره مشوق و یاور ما باشند.

عشاق را به تیغ زبان گرم می‌کنیم چون شمع تازیانه پروانه‌ایم ما

معاونت پژوهش
موسسه فرهنگی هنری قدیم الاحسان
فروردین ۱۳۹۳ ش

سخن ناشر

عاشورا پس از بعثت رسول خدا ﷺ، تأثیرگذارترین رخداد در طول تاریخ حیات بشر است؛ زیرا هولناکی جنایت مردمان به ظاهر مسلمان در به قتل رساندن فجیع نواده‌ی پیامبر و یارانش، چنان دل و وجدان انسان‌های بیدار و آزاده را به درد آورد که پس از گذشت بیش از هزار سال از آن واقعه‌ی دردناک، هنوز اشک‌های مسلمان و غیرمسلمان در سراسر عالم - در ایام محرم و صفر - همچون خون تازه می‌جوشد و در غم و اندوه او می‌گیرند.

بی‌تردید مهم‌ترین تأثیر واقعه عاشورا، چرخاندن عقربه حرکت جامعه‌ی بشری از سمت و سوی بی‌خدایی و پرستش بت‌های قدرت، ثروت و شهوت به سوی خداپرستی بود؛ در زمانی که می‌رفت تا اسلام و مسلمانی به دست غاصبان خلافت به اضمحلال و تهی شدن از درون و نابودی از برون کشیده شود. حرکت اصلاح‌گرایانه سیدالشهداء علیه السلام برای ایجاد تغییر در جامعه‌ی اسلامی گامی به موقع و تأثیرگذار بود که آثار آن را تاکنون در جوامع اسلامی و حتی غیراسلامی شاهدیم.

این دستاورد بزرگ به قیمت گزاف و گرانی به دست آمد، به همین علت پیشوایان امت و وارثان خون امام شهید، همچون امام سجاد علیه السلام و عقیله بنی‌هاشم حضرت زینب علیه السلام از آغازین لحظات پس از وقوع این جنایت بزرگ توسط کوفیان عهدشکن به افشاگری و تشریح اهداف سیدالشهداء علیه السلام و نیز برشمردن عوامل و زمینه‌های وقوع مصیبت عاشورا پرداختند و با برپایی مجالس ماتم و ذکر مصائب، آن را جاودانه و در تاریخ ماندگار کردند.

ذکر و یاد واقعه عاشورا و تلاش برای درس‌آموزی و عبرت‌گیری جامعه اسلامی توسط ائمه علیهم السلام به صورت فرهنگ و رسالت در جامعه گسترش یافت و پس از عصر امامت و در دوران غیب، علمای بیدار نیز با یاد شهدای عاشورا باعث رشد فرهنگ عاشورا در جهان اسلام شدند.

بر این اساس پرواضح است که صاحبان اندیشه باید بیش از گذشته به گسترش کمی و کیفی این مجالس توجه کنند و با توجه به جایگاه ستایشگران، شاعران و خطیبان که نقش ویژه‌ای در تحولات فرهنگی و اجتماعی دارند، ضمن تلاش معنوی در خودسازی روحی به گسترش مفاهیم دینی و علم افزایی ایشان بپردازند تا آنان بتوانند ضمن خودسازی معنوی، نیازهای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی روز را در مجالس اهل بیت (علیهم السلام) مطرح کنند.

گسترش مجالس اهل بیت (علیهم السلام) و نیز لزوم آسیب شناسی آن به دلیل طراحی‌های دشمن در ترفندهای مختلف برای از بین بردن و یا به انحراف کشاندن آنها باعث شد تا بیش از بیست سال پیش، استاد حاج منصور ارضی که تجربه ارزشمندی در شناخت ضروریات و دغدغه‌های هیئات را دارند، عزم برپایی کلاس‌های آموزش مداحی در قالب «مجموعه ذاکرین حسین جان (علیه السلام)» نمایند و به مناسبت میلاد با سعادت فاطمه زهرا (علیها السلام) به افتتاح دوره کلاس‌های آموزشی اقدام کنند.

از ثمرات آموزش تخصصی مداحی توسط استاد ارضی، شناسایی بیشتر ظرفیت‌های علمی و عملی در رشد و تربیت ستایشگران جوان و نیز آسیب‌شناسی هیئات عزاداری بود که باعث شد تا ایشان پس از دو دهه اقدام به تأسیس مؤسسه فرهنگی - هنری «قدیم الاحسان» و نیز آموزشگاه عالی مداحی کنند تا به یاری امام حسین (علیه السلام) و نیز هدایت‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی گامی فراتر در تربیت نسل نو ستایشگری بردارند.

از جمله ضروریات این مجموعه آموزشی، تدوین کتب آموزشی برای تربیت ذاکران است که پس از ارائه طرح و گذراندن چندین هزار ساعت نفر، کار مشاوره‌ای و کارشناسی توسط اعضای هیئت مدیره آقایان: ۱. دکتر عبدالحسین الله کرم، عضو هیئت علمی دانشگاه ۲. حاج محمود ژولیده، کارشناس ادبیات فارسی ۳. سید محمد میرهاشمی، کارشناس مدیریت و برنامه‌ریزی ۴. جواد حیدری، مدیر انتشارات آرام دل ۵. دکتر سید علی قریشی، عضو هیئت علمی دانشگاه تصویب و مسئولیت تدوین این کتب به معاونت پژوهش محول گردید و معاونت پژوهش نیز با همکاری جمعی از اساتید حوزه علمیه قم به تدوین کتب مورد نیاز بر اساس سرفصل‌های مصوب اقدام

نمود که حاصل آن تدوین مجموعه کتب علمی - تخصصی مداحی در راستای شناخت معارف اسلامی و اصول فن رثا می باشد.

بر این اساس لازم می دانیم تشکر و قدردانی خود را از همکاری اساتید بزرگوار و حجج اسلام میرزا محمدی، محمود صفاری، جواد محمدزمانی، طه بروجردی، محمدرضا نادم، حسین عزیزاده، جواد دانش، جمال جهانمهر، عباسعلی مردی، محسن کربلایی نظر، سید محسن حجت حسینی، علی صادقیان، رضا داودی، مهدی فرمانیان، امیر محسن عرفان، محمدحسن نادم، رضا وحیدی، قدمعلی اسحاقیان، محمدتقی انصاری پور که ما را در این مجموعه به صورت مشاوره و همکاری در تدوین یاری نمودند ابراز نماییم.

لازم به ذکر است که اساتید نامبرده از فعالان مجموعه های علمی ذیل می باشند: مؤسسه عملی - فرهنگی دارالحديث، دانشگاه قرآن و حدیث، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، جامعة العمصطفی العالمیة، دانشگاه باقرالعلوم، دانشگاه ادیان و مذاهب اسلامی.

همچنین شایسته است تا از همکاری اساتید بزرگوار آیت الله علم الهدی رئیس حوزه علمیه مشهد، حجت الاسلام و المسلمین سیدمهدی میرباقری رئیس محترم فرهنگستان علوم اسلامی قم، حجت الاسلام و المسلمین احمد عابدی استاد حوزه و دانشگاه، حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا جباری، عضو هیئت علمی دانشگاه باقرالعلوم و دکتر حسن بنیانیان، رئیس مرکز پیوست فرهنگی و مشاور رئیس سازمان تبلیغات اسلامی تشکر و قدردانی نماییم.

در فرجام بر خود فرض می دانیم از زحمات و تلاش های مستمر حجج اسلام: سیدحسین مؤمنی، سیدحسین آقامیری و آقای روح الله عباسی که بیش از دو سال، مدیریت علمی و اجرایی تدوین آثار معرفتی را با جدیت و پشتکار تا به سرانجام رساندن، پیگیری نمودند قدردانی نماییم. از خداوند متعال برای تمامی اعزه توفیق و اجر را خواهانیم.

اشارات مؤسسه فرهنگی - هنری قدیم الاحسان